איכא בינייהו יום תקופה גומר ויום תקופה מתחיל ולא מסיימי. לא שייך כאן תנא בתרא לטפויי אתא כיון דמפסיק שאר תנאי דקאתי לטפויי עלייהו וכן איתא בפרק במה מדליקין (שבת כד.) גבי איכא בינייהו דרב ברונא ולא מסיימי:

שמור את חדש כו׳ שמור אביב של תקופה שיהיה בחדש ניסן. פי׳ בקונטרס אביב של תקופת ניסן היינו ניסן של חמה שיהא בתוך ימי חידוש של לבנה במקלת וכמה ימי חידוש י״ד ומכאן ואילך היא ישנה וקשה דאם כן מאי קשה ליה וליעבריה לאדר לימא דקסברי יום תקופה גומר דאי נמי מעברי׳ לאדר ונדחייה חד יומא נופל תקופה בי״ד ומתחיל ניסן של חמה בט״ו ולא הוי בתוך ימי חידושה של לבנה ועוד משמע בפרק היו בודקין (לקמן דף מא.) דחידושה של לבנה ממשיך עד ט״ו דא״ר יוחנן עד מתי מברכין על החדש עד שתתמלא פגימתה ומפרשי הרדעי עד ט״ז וא״ל דקסברי אחרים יום תקופה גומר וחידושה של לבנה עד ט״ו הלכך כשנופלת תקופת ניסן בט״ו מעברין לליכא תקופת ניסן של חמה בחידוש של לבנה כלל ופריך לעבריה לאדר כדי שתפול תקופה בי״ד ויהיה ט״ו מתחיל ניסן של חמה דליכא יום אחד בחידוש של לבנה והא דאמר בשילהי פ״ק דרחש השנה (ד׳ כא.) כי חזית דמשכה תקופת טבת עד שיתסר ניסן לעברה להאי שתא ולא תימוש לה דכתיב שמור את חדש האביב שמור אביב של תקופה כו׳ נ״ל אפילו בנופלת ביום ט״ז גופיה קאמר וקסבר יום תקופה גומר אפי׳ דכי מעברת לאדר ונופל בט״ו ליכא אביב של תקופה בחידוש דניסן אבל אי משכה עד ט״ו מעברין לאדר ולא מעברינא ליה לשתא והא דקאמר לא תימוש לה היינו לומר דאחרים היא יחידאה היא ואין הלכה כמותו כדפי׳ שם בקונטרס ומיהו התם קשה למה לי טעמא משוש אביב של תקופה תיפוק ליה משוש תקופת תשרי דכשנופלת תקופת ניסן ביום ט״ז נופלת תקופת תשרי פעמים בכ״ה פעמים בכ״ג ואפילו תפול תקופת תשרי בכ״ג ליכא אפילו מקלת חג בתקופה חדשה דהא סבר יום תקופה גומר ולפרש״ת אתי שפיר דכי משכה תקופת טבת עד שיתסר ניסן ונפלה בתחלת הלילה או בו׳ שעות בלילה א״ל לעבר משוש תקופת תשרי דסגי דעבר יום א׳ אחר או אחול ותפול תקופת תשרי בכ׳ בו ומיהו לפירוש הקונטרס נמי י״ל דאתא למימר דהתם דוקא כי משכה עד שיתסר עברה אבל אם נופלת בתמיסר לא תעברה אפילו נופלת בתחלת היום או בו׳ שעות ביום אלא ניעבריה לאדר אף על גב דתקופת תשרי נופלת בכ״ג לא תיפוש דקיימא לן כאחרים דלא חייסינן לתקופת תשרי דלא דרים חג האסיף: **וליעבריה** לאדר. אפילו לפר״ת דפריך לכולהו תנאי מוכח מתוך תירוצו של רב אחא בר יעקב דלאחרים נמי פריך ותימה מאי קושיא הא רבה בר שמואל תני בסוף פ״ק דר״ה (דף כ.) יכול כשם שמעברין את השנה לזרוך כך מעברין את החדש לזרוך ת״ל החדש הזה כזה ראה וקדש ואמר רבה אמי דתנא רבה בר שמואל אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר״ה לר״ה אלא ד׳ ימים בלבד:

רבינא אמר לעולם אחרים בתשרי קיימי. לאו לשנויי קושיא דליעבריה לאדר קאתי כדפרישית לעיל:

ועריפת

סמוכין דשליחותייהו קא עבדינן כדמפרש בהתובל (ב״ק דף פד.) אבל בקנסא לא עבדינן שליחותייהו משום דלא שכיחא ולית בה חסרון כיס: בטלו

בשם רבי אמר אלו החכמים ורבנן אמרו אלו הבולבוטים: **סמיכת** זקנים. א״ר יוחנן מסמכי סאבי דאקשי׳ מנא לן מדכתיב ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו תיסגי בחד זקן תימא משה ורבינו במקום שבעים הוה אי הכי ליבעי שבעים דאמרי תנן בר׳ ליבעי בקושיא. ואפשר רב אשי סמכי ליה בשמא וקרו ליה רבי ויהבי ליה רשותא למידן דיני דקנסות. ואקשינן וחד לא סמיך והא רבי

מסורת הש״ס

ט) **איכא בינייהו.** דלר׳ יהודה יום תקופה גומר ואפילו לא חסרה אלא עשרים ונפלה בכ״ג ליכא מקלת חג ולר׳ יוסי יום תקופה מתחיל ואם נפלה בכ״ג ליכא מקלת חג עד שתחסר כ״ג ותפול תקופה בכ״ב והוה ששה עשר לפני הפסח דהוי ההיא לפני החג חסירה כ״ג הוא דמעברין אבל חסירה בגיר מהכי לא: **ולא מסיימי.** אין סימן איזה מהן קאמר ששה עשר חסירה וכי״ז תפול מעברין אבל נפלה בט״ז אין מעברין דיום תקופה מתחיל ואיכא כולה חג וחד מינייהו קאמר אפילו נפלה בט״ז מעברין דיום תקופה גומר וליכא כולה חג ואע״ג דתרוייהו אמרי כחדא ששה עשר חד קאי אחיסרון וחד קאי אנפילה ולא ידעינן הי מינייהו: **שמור את חודש האביב שמור אביב של תקופה שיהא בחודש ניסן.** שמור תקופת (א) חדש ניסן של חמה שיהא בתוך חידושה של לבנה. אביב הוא ניסן של חמה שאין ניסן קרוי אביב אלא על פי ביאול התבואה שמתבכרת בו וכל ביכור התבואה ועתי הקיץ והחורף לחשבון החמה הם. ואמר רחמנא שמור שיהא (ב) חדש ניסן של חמה נמשך לתוך ימי חידושה של לבנה דכתיב חדש ואין לשון חידוש נופל אלא על לבנה המתחדשת ואשמועינן שיהא ניסן של חמה נמשך בתוך ימי חידוש הלבנה במקלת וכמה הן ימי חידושה י״ד ימים מכאן ואילך היא ישנה: **וליעבריה לאדר.** ולידחייה לפסח חד יומא ואי נמי מיקלע פסח בנד״ו לא איכפת לן דהא דלא עבדינן פסח בנד״ו טעמא משום תשרי הוא והיכא דלא אפשר מוטב לעבריה לאדר וליקלע בנד״ו (ג) ונעבר בקייטא חד ירחא חסר טפי מכסדרן ונהדר לתשרי בדוכתא ביום הגון ולא ניעבריה לשתא למידחייהו לכולהו מועדות חדש שלם: **תנא.** דאחרים מלמעלה למטה קחשיב וה״ק מעברין עד מיעוטה ולא מיעוטה בכלל כלומר אם תחסר תקופת טבת י״ח ימים או י״ז או ט״ז או ט״ז ותפול תקופת ניסן ביום ט״ז מעברין אבל אם חסרה ט״ז ונפלה בט״ז ונפול תקופת ניסן בט״ו אין מעברין למעברין לאדר ותפול תקופת ניסן בי״ד ויום תקופה מתחיל ועשה פסח בתקופה חדשה: **לעולם בתשרי קיימי.** ומשום הכי ליכא לתקוני מילתא בעבורי ירחי ומדחייא חד יומא למועד כדמפרש לעיל [ע״א] דתשרי לא מידחי חד יומא הוא. ולאמרינן הא ליכא כולה חג המועד בתקופה חדשה קסברי אחרים כולה חג בעינן ואפילו יו״ט ראשון בתקופה חדשה ויום תקופה גומר הלכך כי נפלה תקופה בט״ו מעברינן: **חג האסיף כתיב.** חולו של מועד משמע. ומשנינן אחרים הכי משמע להו קרא חג האסיף חג הבא בזמן אסיפה דהיינו סוכות יהא בתקופה חדשה: **זקני השוק.** שאינן מסנהדרין: **קטני עדה.** מסנהדרי קטנה: **מיוחדין שבעדה.** סנהדרי גדולה: **על בסמוך.** ולא צריך למיסמך ממש כתב רחמנא ומסמכו ממש: ד) ולר״י משום סמיכה ממש לא אינטריך ומסמכו אלא ליכתוב את ידיהם על ראש ואגא גמיר ראש ראש מוסמך ידו על ראש העולה (ויקרא א): **מיסמיך סבי.** לקרות להם רבי: **במקום שבעים וחד קאי.** לפי שהיה משה ראש להם ושקול כנולם: **כידא ממש סמכי ליה.** בלשון בעיא גרסינן ליה כלומר מי בעו לאתנויי ידייהו על ריש דקנא: **למידן דיני קנסות.** דאלהים כתיב (שמות כב) דמשמע דייני מומחין והיינו סמוכין ונשאר דיני ממונות לא בעינן מומחין כדאוקימנא בריש פירקין (דף ג:) משום נעילת דלת והיכא דליכא נעילת דלת כגון בד׳ שומרין וגזילות דייינין בנבל אע״ג דליכא נעילת דלת קטנה שבא״י יתר מסנהדרין גדולה. החדש והמסגר אלף. ר׳ ברכיה

מסורת הש״ס

ו) ר״ה כח., ז) [ר״ה יג.], ח) [ע׳ תוס׳ לקמן יד. ד״ה יכולו], ד) [לעיל ג:], ה) [פפחים סג: סוטה ל:. מגחות כו. סב. לח.], ו) [תוספס׳ פ״ח], ז) [לקמן מז:], ח) ע״ז מ:, ט) שייך לעיל ע״א, י) נ״ל ונעבר. רש״ל, כ) רש״ל כ׳ שהוא דיבור א׳ עם דלעיל, ל) נ״ל כמותן.

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה שמור וכו׳ שמור תקופת ניסן כנ״ל ותיבת חדש נמחק: (ב) בא״ד שמור שיהא ניסן של חמה כנ״ל ותיבת חדש נמחק:

מוסף רש״י

שמור אביב של תקופה. שיהיו ניסן של חמה שיהא בחידוש ניסן הלבנה (ר״ה כא.). **ואין ב״ד שקול.** אין עושין ב״ד שיהא יכול ליתלם שוב כשוב אלא שיהא הכוכב לבד אחד לקיים אחרי רבים להטות (סוטה מד:) ופסק זקנים בית דיוק משמע (לעיל ג:).

רבינו חננאל (המשך)

[ד׳ הביבוסי מצאו תחת המזבח. ששה דברים עשה חזקיהו גירד עצמות אביו על מטה של חכלים וכיתת נחש הנחושת וגנז טבלא של פרואות והרדו לו סתם מי גיחון התחתון וקצץ דלתות ההיכל ועיבר ניסן בניסן ולא הודו לו אין מעברין קודם ר״ה ואם עיברוה אינה מעוברת אבל מפני הדחק מעברין אחר ר״ה מיד אע״פ שאין מעברין אלא אדר אלול לא נתעבר מימיו. והתינן [סנהדרין פ״ו] אם היה חדש מעובר אם היה לא היה והתני וכשקידשו השנה באושא עבר ר׳ ישמעאל בר׳ יוחנן בן ברוקה ואמר כדברי ר׳ יוחנן בן נורי בשני עבר בארץ ישראל אבל בשאין יכולין בארץ ישראל מעברין בחוצה לארץ ירמיה ויחזקאל ובורוך בן נריה עיברו בחוצה לארץ. חנניה בן אחי ר׳ יהושע עיבר בחו״ל שלח ר׳ חלח איגרין גבי ר׳ יצחק ור׳ נתן. בחדא כתב לקדושת חנניה ובחדא כתב גדיים שהנחת נעשו חיישים ובחדא כתב אם איגך מקבל צא לך למדבר אטד ותהא שוחט (ונחרשת) [ונחונן] זורק קרא קמייתא ואקרון וכר׳. אמר מאן ידע דאינון ידעין כוותי כו׳. כתיב ואל יחר זקני הגולה אמר הקב״ה ביותר הם עלי זקני הגולה חביבה עלי כת קטנה שבא״י יתר מסנהדרין גדולה. החדש והמסגר אלף. ר׳ ברכיה

ח) הדגר ל״ע דל״ב לגמר אמרו אחרים דעד מיעוטו מעברין הא אפילו אם אם חל ט״ז בתקופה חדשה בר״ה אין מעברין לפי׳ ר׳ ר״י ואולי דלא פירש כן אלינא דאחרים רק אלינא דרבנן בר״ה ל״ש ואולה דלא גרים אביב אביב שיהא בחודש ניסן וחיינו בניסן של חמה ודו״ק.

ט) בירושלמי אם משמע דהוא דין בפני עצמו דאם מתקדם קודם זמנו כגון ביום כ״ט לאחר עיבורו אינו חל הקידוש ע״ש ואולי דרביני מפרש דמתקלקלה היינו שטעו וקידשוהו ביום כ״ט ולפיכך קדשו למחר פעם שנים ודו״ק

בטלו דיני קנסות. דכיון דליכא סמיכה בטלו: **כין שפי עיירות גדולות.** ולא בתוך העיר שאם יוודע שלא יחמיכו את העיר: **לוכיליות.** חניתות: **ולא קבלו.** לפי שעדיין היה בחור: **אילימא דלא דיינינן דיני קנסות בחוצה לארץ.** והכי קאמר אין סמיכה מועלת בחוצה לארץ ואפילו סמכוהו בארץ: **פשיטא סומכין בחוצה לארץ ונסמכין בארץ.** אם בני בבל נותנין רשות לאחד שבא״י לדון קנסות: **הא אמרן דלא.** דאין סמיכה בחוצה לארץ וכיון דאי הוה בבל הכא לא מצינו למסמכיה כל שכן היכא דליתיה בבל: **סומכין בארץ ונסמכין בחוצה לארץ מאי.** אם הסומך עומד בארץ והנסמך עומד בבבל וליתיה בני סומך מי מהני כאילו איתיה בבל בשעת סמיכה ומאי למידן בחוצה לארץ כתנן סנהדרין נוהגין בחוצה לארץ אי דילמא כיון דליתיה בבל בשעת סמיכה לא מהניא ליה: **לא הוה מסתייע מילתא.** כשהיו אלו לא היה מועל שיס שיטרפו עמו לסומכו ואין תלמא בעינן: **משתקיד.** מחזר ומצפה לסומכו. כמו (ירמיה ה) כי שוקד אני: **מנין שאין נסמכין לכיה עלי.** שאינן זוכין להיות נסמכין: **זקן ממש.** בא בימים: **הכתיב כל מרבית ביתך ימותו אנשים.** כשבאין לכלל אנשים בן שמנה עשרה שנה למה לי למיהדר ומכתביה: **אלא סמיכה.** שאפילו מכמים הבאים לכלל זקנה כגון על ידי תורה וגמילות חסדים כדאמרינן ברש״ש השנה (דף יח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתורה ובגמילות חסדים מכל מקום לא תהא תורת זקנה עליהם להיות רשאים לסנהדרין: **הוי קבל.** אפל: **וקיים.** ותמיה. כלומר הרחק מן הרבנות שמקבלת את בעליה. אפילה מתרגם קבלה (שמות י): **כחל.** לעיניס: **שרק.** לפניס: **פירכום.** לשיער. שיר הוא לכלה נאה שמעלת חן בלא קישוט: **כל מן דין.** כל כמו אלו ומוצא בהן היו סומכין לנו שרשויים הם לסמיכה: **סרמיסין.** לשון הפכניס כמו סרס את המקרא מסופו לראשו (צ״ב דף קיט:). שמהפכין את טעמי תורה: **סרמיטין.** לשון סמרטוט כלומר שאין נותניס טעם הגון לדבריהם: **ממיסין.** ממסגין שמוגענין מלומר טעמי תורה: **עורמיסין.** לא איתפרש: **רבה דעמיה.** נשיא בעמיו: **מדברנא.** מנהיג. על שם שהיה פרנס וקרוב למלכות: **בוצינא דנהורא.** על שם שהיה גדול בנוי כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (צ״מ ד׳ פד:) שופריה דר׳ אבהו מעין שופריה ב״דר׳ יוחנן: **כריך מסייך.** נרוך בוצף: **שבשופטיך.** שיהו מזקני סנהדרי גדולה: **מה נהנו מיוחדין שבעדה.** כדפרישית לעיל (דף יג.): **לינמרה לכולה מילתא.** ואפילו מגיינא דמסמה מהתם מיפוק הא מגיא לעיל (שם). וסמכו שניס זקני שניס: **אלא.** לעולם לא גמר גזירה שוה ושופטיך למיוחדין אלעזרין ומגיינא מרבוא דוי״ו: ה״ג **אלא וי״ו דושופטיך למגיינא ורבי שמעון וי״ו לא דריש:** בעליל

ורבי שמעון וי״ו לא דריש אלא מעתה ויצאו שנים ומדדו שנים לרבי יהודה הרי תשעה לרבי שמעון שבעה ההוא מיבעי ליה לכדתניא ויצאו יהן ולא שלוחן ומדדו ישאפילו נמצא בעליל

כלומר לא גמיר גז״ש ואלעזרין שופטיך לסנהדרי גדולה כר״ש וי״ו דושופטיך דריש ר׳ יהודה למגיינא להכיא עוד שניס (שם).

ט) **ועריפת** עגלה בג׳. עריפה לאו דוקא דמדידה הוא דהויא בג׳ כדתנן בפ׳ עגלה ערופה (סוטה דף מד:) ג׳ מצ״ד הגדול שבירושלים היו יוצאין וכו׳ והדר קתני נפטרו זקני ירושלים והלכו זקני אותה העיר ומביאין עגלה ערופה והתם לא קתני ג׳ וקראי נמי דמייתי בגמרא במדידה כתיבי: י) **יכול** זקני השוק. כאן מוכח דזקני משמע הדיוטות וכן לקמן גבי עריפה אמרינן מי כתב זקני ס״א זקני השוק וכן ברש״ש מנות חליצה (יבמות דף קא. ושם) מרבים הדיוטות מדכתיב זקני עירו וקשה דבפ׳ עגלה ערופה (סוטה דף מד:) תנן נמצא סמוך לעיר אאין בה ב״ד לא היו מודדין ומפרש בגמרא דזקני העיר בעינן וליכא ו״ל דזקני העיר שאני דמשמע המיוחדים שבעיר כדדרשינן הכא העדה המיוחדים שבעדה: **לא** שרק **ולא פירכום.** משמע דתרי מילי נינהו ולא כפי׳ הקונטרס כ) (פ״ב) דכתובות שפירש דפוקקת היינו מעברת שרק על פניה כ) והתם מוכח דפוקקת היינו פירכום ואין להאריך: **ורבי** שמעון לא דריש וי״ו. וכן בפ׳ קמא דסוטה (דף ו:) גבי וטהורה דקאמר ר״ש אין זכות תולה בימים המרים וכן בשלהי התכלת (מנחות דף נא:) גבי ומחליפה ותימה דבריש מרובה (ב״ק דף סה:) דריש ר״ש וי״ו ואת אשמו ובפרק (כ) על אלו מומין) האסורים (בכורות כח:) גבי ומן הלאן לרבות הנוגח לקרבן ובריש פ׳ ד׳ מיתות (לקמן דף נא:) דריש ר״ע בת ובת אני דורש ורבי שמעון קאי התם כ) כוותיה וכן קשה מרבי יהודה דדריש הכא וי״ו ובפרק אלו מציאות (ב״מ דף כ.) גבי ומצאתה דאתא לידו משמע וקשה דבריש תמורה (דף ב:) גבי ואם המיר ימיר אמרינן ור׳ יהודה וי״ו לא דריש וכן בשלהי טרף בקלפי (יומא ד׳ מה.) גבי והאש וי״ל דהא דקאמר ש) לא דריש לא משמע ליה לאו משום דלא דרשי ליה כלל אלא דווקא להכיא דרשה קאמר פ):

מתני׳

יד) [נס״ל: שמר], כ) [נע״ז מיתא לוגיאות ופירש״י מיתות אבל בתרוייהו גירסת הערוך לוגיות וכתב המופף שבלשון יון קורין לרומח לוגי וכן בשל״ה דף רלו: שכתב דל״ל לוגיות בכ״ף], ג) מכות ז., ד) [לקמן נב.], ה) כתובות יז., ו) [פירושו של כל אלו השמות ע״ פערוך ערך ממש ג׳], ז) סוטה מד:, ח) [ל״ל אחר ד״ה משתקיד], ט) [דיעקב אמינו], י) [שיך למשנה דף ב.], כ) [שיך לעיל יג:], ל) [ל״ל ס״ק (דף ד׳ ע״ב)], מ) דהתם כל״ל, נ) [ל״ל כלו], ס) [דף נ:], ע) לא דרש ליה ולא משמע ליה כל״ל. רש״ל, פ) [וע״ע תוס׳ מו״ק ח. ד״ה מאי וביוש ותוס׳ מנחות נא: ד״ה וי״ו],

גליון הש״ס

גמ׳ ר׳ **זירא** היה מ״מבר לסיסמכיה. עי׳ ירושלמי פ״ג דנכורים:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מה עשה ר׳ יהודה: **(ב) שם** הוה מיעטר מלמיסמכיה:

מוסף רש״י

הוי קבל וקיים. הוי עניו ותמיה. קבל לשון אפל, עשה עצמך אפל ואפל (לקמן צב.). כל מן דין סמוכו לנא. כל כמות אלו הוו סומכין לנו לקרותן רבי ולמנותם דיינין (כתובות יז.). לא סמרמיטין. לשון סמרטוטין (שם). ולא מסרמיסין. מסרסין הלכות בהיפך טעמיהן (שם). מחמיסין. אומרים ממיתת הטעם (שם). מטורמיסין. לא איתפרש (שם) עורמיסין כי הכיא דאמר בב״ר (פס״ה) על עורמיסין למיקנא למסמא דמעורמיסא, אנשים ר״קנים (שם. וברש״ל שם שהיא הגה״ה, ועי״ש בגליון). ממתיבתא. מבית המדרש (שם) **לבי** קיסר. ר׳ אבהו הוה מקורב למלכות (ע״ז כח.). **בוצינא דנהורא.** על שם שהיה קלסתר פניו מבהיק כדאמרינן בב״ב (נח.). שופריה דר׳ אבהו מעין שופריה דר׳ יוחנן דנפקי זיהרורים מניה כדאמרינן התם (כתובות יז. ועי״ש בגליון). **בריך** מתייך לשלם. כרוך בוצף לשלום (שם). ואין ב״ד שקול. אין עושין ב״ד שיכול ליחלק שוה בשוה, אלא שיהא הרוב לגד אחד, לקיים אחרי רבים להטות (פוסקים מד:). למיוחדין. הגך דלגבת הגמיא (שם). מזקני זקניך. מדמני למיכתב זקני וכתב זקניך, מיוחדין שבזקניך (שם). זקני השוק. אע״פ שאינן סנהדרין (שם). ושופטיך. זקניס שהם שופטים את ישראל (שם). מוסמכו זקני העדה. דמסיכת פר העלם דבר, ואיתיר ליה שופטיך להכיא עוד שניס (שם). לילף כולה מהתם. דהא ר׳ יהודה התם נמי מתמה קאמר הילף לה מקראי (שם). אלא וי״ו ושופטיך למגיינא.

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי׳ פ״ד מהל׳ סנהדרין הל׳ יב:
קיז ב ג מיי׳ שם הל׳ ו:
קיח ד ה מיי׳ פ״ה מהל׳ סנהדרין הל׳ ה ומיי׳ פ״ט מהל׳ רוצח הל׳ ו סמג עשין מז:
קיט ו ז מיי׳ פ״ט מהל׳ רוצח הלכה ו:

תורה אור השלם

1. **וְהִבַּטְתָּ צֹר מָעוֹן כֹּכֶל אֲשֶׁר יֵיטִיב אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה זָקֵן בְּבֵיתְךָ כָּל הַיָּמִים:** שמואל א ב לב
2. **וְאִישׁ לֹא אַבְרִית לְךָ מֵעַם מִזְּבְּחִי לְכַלּוֹת אֶת עֵינֶיךָ וְלַאֲדִיב אֶת נַפְשֶׁךָ וְכָל מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים:** שמואל א ב לג
3. **וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחָלֶל:**

דברים כא ב

4. **וְסָמְכוּ זְקֵנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְיָ וְשָׁחֲטוּ אֶת הַפָּר לִפְנֵי יְיָ:** ויקרא ד טו

רבינו חננאל

יהודה בן בבא סמך ה׳ זקנים ר׳ מאיר ור׳ יהודה ור׳ יוסי ור׳ שמעון ור׳ אליעזר בן שמוע ורב אויה מוסיף אף רבי נחמיה ושנינן ר׳ יהודה אחריני הוו בהדיה והאי דלא חשיב להו משום כבודו דר׳ יהודה בן בבא: **א״ר** יהושע בן לוי אין סמיכה בחו״ל מאי היא דלא דיינינ דיני קנסות בחוצה לארץ והתנן סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ אלא כשהן הסנהדרין בחוצה לארץ לא סמכי אפי׳ בארץ ומיבעי לן סנהדרן בארץ והנסמכין בחוצה לארץ סומכין או לא סומכין תי״ש דתני ר׳ יוחנן [הוי קא מצטער] עליה דר׳ שמן בר אבא דלא הוה גבייהו דליסמכוה ש״מ אין סומכין בחוצה לארץ. רב חנניה ורב הושעיה מדבית עלי קאתו לפיכך לא אסתמיכו דכתיב לא יהיה זקן בביתך. ואין זקן אלא סמוך בישיבה של ארץ ישראל דהא רבה ואביי מדבית עלי קאתי והוו רישי מתיבתא בבבל (ואינו נקרא זקן סמוך אלא בישיבה של ארץ ישראל) א״ר אלעזר לעולם הוי קבל וקיים ואין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מתחלין לו על כל עונותיו: **ירושלמי** תני סמיכות בג׳ תמן קרו למינוייה סמיכותא. א״ר בא בראשונה היה כל אחד ממנה תלמידיו כגון ר׳ יוחנן בן זכאי מינה לר׳ אליעזר ור׳ יהושע ור׳ יהושע לר׳ עקיבא ור׳ עקיבא לר׳ מאיר ולר׳ שמעון וכו׳. חזרו והתקינו שלא יהיו ב״ד ממנין אלא מדעת הנשיא ושלא יהא הנשיא ממנה אלא מדעת ב״ד: **עריפת** העגלה בג׳. ת״ר וכו׳ ויצאו שנים כו׳ פשוטה היא. ואסיקנא כדתניא ויצאו הם ולא

מתני' דלא כי האי תנא. תימה לי משום דמתני' לא משיגא מלך וכהן גדול ה"ג אשכחן גבי אין מוסיפין על העיר דבעינן מלך ונשיא[ז] ואורים ותומים וב' מודות ושיר כדתנן בפ"ב דשבועות (דף יד.) וכן גבי מוציאין למלחמת הרשות דבעינן מלך ומשום מלחמה כדאמר בגמ' (דף טו.) וי"ל דבכל הנהו לא משיג כולהו מילי אלא שבעים וא' לחודייהו אבל הכא דקאי בג' או בה' אם איתא דצריך מלך וכהן גדול הוה ליה למיתני בהדיא:

מלמד שהמקום גורם. ואע"ג דבמעשר שני כתיב נמי מקום ומעשר שני נאכל בכל העיר הכא גבי סנהדרין לא מקרי מקום אלא לשכת הגזית סמוך למחנה שכינה כדאמר באיזהו מקומן (זבחים דף נד:) גמירי דסנהדרין בחלקו של יהודה ושכינה בחלק בנימין אבל בית פגי ״ אע"ג דדינו כירושלי' כדאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף 5.) והא בעי חומה כגון דדשו לפנים מחומת בית פגי ובפרק התודה (מנחות דף עח:) אמרינן השותט את התודה ולחמה חוץ לבית פגי לא קדש את הלחם ולא דווקא מבית פגי אלא אפי' בירושלים אין שם מקומו וכדאמר בפ"ק דשבת (דף טו.) מ' שנה קודם שחרב הבית גלתה סנהדרין וישבה לה בחנות ומפרש התם שלא דנו דיני נפשות ואמרינן בפרק בתרא דרארש השנה (דף לא.) עשר גליות גלתה סנהדרין מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים[ח]:

אילימא לדבר הרשות מי נפקי. ואחר תמיד של בין הערבים שהיו הולכין לביתם כדאמרי' בהנחנקין (לקמן פח:) היה הולך כל אחד ואחד לבדו ולא מתרמי שימצאו כולן ביחד: **אל** יחסר המזג. כדאמר [ט]שאם הוצרך אחד מהן לצאת אם יש בה כ"ג יוצא ואם לאו אינו יוצא והיינו כמזיגה דעל חד תרי ואע"ג דסתם מזיגה על חד תלת כדאמרינן ברים המוליא יין (שבת דף עז. ושם) היינו דווקא רבא שהיה רגיל למזוג כן שהוא כמשפט המזיגה על חד תלת אבל שאר בני אדם המוהבין יין חזק אין מוזגין אלא על חד תרי כדמשמע בשילהי הזהב (ב"מ דף פ. ושם) שהיתה מזיגתו משונה דאמר רבא מזיגה דידי מידע ידיע ואמר נמי בכילד מעברין (עירובין דף נד.) דמיא האי מזיגה למזיגה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא וי"מ אל יחסר המזג אלא יחסר בגימטריא מז"ג שהוא חמשים אבל אי חסר מ"ט אין לחוש דמשתייר כ"ב ואין ב"ד שקול ומוסיפין עליהם אחד הרי כאן כ"ג[ט]:

נ)נטע רבעי ומעשר שני כו' שאין דמיו ידועין כו'. לא קאי אנטע רבעי וכן מוכח בגמרא דקתני בברייתא איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין אבל רבעי לא קתני והיינו טעמא מתוך שאדם להוט לאכול פירות נטיעה זו מייסינן אפי' בדמיו ידועין ומיהו בזמן הזה שאין מחללין בשויין ״ לא בעי אלא **בשלשה** לקוחות. יש מפרשים שרוצין לקנותו ויקח מי שיתן יותר ופי' הקונטרס עיקר דאיש ושתי נשיו היכי דמי ודוחק לומר דנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה: **צינורא** של הקדש. פירש בקונטרס שטוין בה זהב והוה כי הסיא דכלים (פ"ט מ"ו) דתנן כום שבלע את הצינורא ומלמד שבלע את הדרבן כום הוא הפלך שהנשים טווה בו ועוד איכא לאורא אחר דאמרינן שילהי ר' עקיבא (שבת 5.) ובפ' בתרא (דמנחות) (דף קו.) דמחטטין בה את הפתילות ומקנחין בה את הנרות ועוד יש לאורא אחר דאמר בפ"ק דיומא (דף יב.) כהן גדול לוכש ומהפך בצינורא משמע שהיינו מזג שמהפך בו מיבני תמיד ורבינו חננאל פירש לאורא עני נורא[ח]:

בעליל לעיר צריך לעסוק במדידה מתניתין דלא כי האי תנא [6]דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר [1]ויצאו זקניך ושופטיך זקניך זו סנהדרין ושופטיך זה מלך וכהן גדול מלך דכתיב [2]מלך במשפט יעמיד ארץ כהן גדול דכתיב [3]ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט איבעיא להו רבי אליעזר בן יעקב בחדא פליג או בתרתי פליג במלך וכהן גדול פליג אבל בסנהדרי אי כר' יהודה אי כרבי שמעון או דילמא בסנהדרי נמי פליג דאמר כולה סנהדרי בעינן אמר רב יוסף ת"ש מצאן אבית פגי והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל [4]וקמת ועלית אל המקום [5]א)מלמד שהמקום גורם דנפוק במה אילימא מקצתן דילמא הנך דאיכא גואי קיימי כוותיה אלא פשיטא דנפוק כולהו למאי אילימא לדבר הרשות [5]מי מצו נפקי והכתיב [5]שרדך אגן הסהר אל יחסר המזג אלא פשיטא לדבר מצוה היכי דמי לאו למדידת עגלה ורבי אליעזר בן יעקב היא דאמר כולי סנהדרי בעינן אמר ליה אביי לא כגון שיצאו להוסיף על העיר ועל העזרות [6]כדתנן אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בבית דין של שבעים ואחד תניא כוותיה דרב יוסף מצאן אבית פאגי והמרה עליהן כגון שיצאו למדידת עגלה ולהוסיף על העיר ועל העזרות יכול שתהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם: נטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועין בשלשה: תנו רבנן [7]איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין פירות שהרקיבו ויין שהקרים ומעות שהחלידו תנו רבנן [8]ד)מעשר שני שאין דמיו ידועין פודין אותו בשלשה לקוחות אבל לא בשלשה שאין לקוחות אפילו נברי אחד מהן אפילו אחד מהם בעלים בעי רבי ירמיה שלשה ומטילין לתוך כיס אחד מהו שמע [8]איש ושתי נשיו פודין מעשר שני שאין דמיו ידועין דילמא כגון רב פפא ובת אבא סוראה: ההקדשות בשלשה: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו [9]ציצורא של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה א"ל רב פפא לאביי בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב דאמר כשמואל דאמר [10]שמואל עשרה כהנים כתובין בפרשה אלא לרבנן שלשה מנא להו וכי תימא דכתיב בהו שלשה קרקעות דכתיב בהו ארבעה תיסגי בארבעה וכי תימא הכי נמי אלמה תנן הקרקעות תשעה וכהן אלא מאי דמשלמי בהו עשרה הקדשות דמשלמי בהו שיתא ליבעו שיתא קשיא: הערכין כו': מאי ערכין המטלטלין א"ר גידל אמר רב באומר ערך כלי זה עלי דא"ר גידל [9]אמר רב האומר

בעליל לעיר. בתפורסם לכל שקרוב הוא לעיר זו מכל עיירות: ט)**בית פגי**. ״ מקום לפנים מן חומת העיר ונדון כירושלים לכל דבריו: **מלאן**. זקן ממרא לסנהדרין חוץ ללשכת הגזית שהיתה בהר הבית: **יכול תהא המראתו המראה**. לידון בחנם: **אילימא**. לנפוק מקצתן והוכו אותן שבחוץ והמרה על דבריהם מאי איריא מקום גורם תיפוק לי דפטור משום דילמא הנך דבלישכה כוותיה סגיבא להו: **שרדך אגן הסהר**. כתיב ולרשינן בחד דיני ממונות (לקמן לז.) אל יחסר המזג אם נצרך אחד מהן ללאת אם יש בה עשרים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא: **על העיר**. על ירושלים וצריך לקדש התוספת בשתי תודות ובשיר כדאמרינן בשבועות (ד' יד.): **הקריס**. החמין: **החלידו**. דרוייל"ל בלע"ז: **לקוחות**. קוחרים בקיאים בשומא: **בא אבא סוראה**. אמת רב פפא כדאמר בכתובות פ' אלו נערות (ד' לט.) אמר רב פפא אמרה לי בת אבא סוראה כו': **ציצורא**. מזג קטן שטוין בו זהב: **כשמואל**. לקמן בשמעתין: **עשרה כהנים כתובין**. בפדיון הקדישות שלשה בפרשת ערכין[ז]) שהיא לשונה ושלשה בפדיון בהמה[ח]) וארבעה בקרקעות[ט]): **אילימא משום דכתיב בהו שלשה**. כהנים בפדיון בהמה דהיינו פדיון הקדש והוא הדין לשאר הקדשות: **פסגי בארבע אלמה הנן הקרקעות תשעה וכהן**. אלא משום הכי בעי קרקעות עשרה משום דפרשה אחרונה היא ובהשלים פרשת הקרקעות בבר שלמו י' כהנים ותלמד תמתוה מעליונה[ט]). לכהן תהיה אחוזתו לא[ח]) מתניתין דלא בשומא כתב אלא והעריכו הכהן בערכך הכהן ותשב לו הכהן וכיוצא בהן: **הקדשות**. דהיינו פדיון בהמה עמאה שהיא אמצעית ומשלמי בה שיתא בהנים דהא איכתיבא לה פרשת ערכין גבה ניבעי שיתא: ערך לא שייך גבי כלים אלא בחדש ונותן לפי שויו כמו שכתוב בפרשה: האומר

[1]ויצאו זקניך ושפטיך ומדדו אל הערים אשר סביבות החלל:
דברים כא ב
[2]מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה: משלי כט ד
[3]ובאת אל הכהנים הלוים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: דברים יז ט
[4]כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יי אלהיך בו: דברים יז ח
[5]שרדך אגן הסהר אל יחסר המזג בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים: שיר השירים ז ג

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בית פאגי מקום לפנים. עיין מנחות דף עח ע"ב בתס"י ד"ה חוץ לחומת ב"פ: תוס' ד"ה מלמד וכו' אע"ג דדינו כירושלים. עי' פ"ל מסנה מ דכלים בר"ש: ד"ה נטע וכו' לא בעי שלשה. עיין ר"ה דף לא ע"א תוס' ד"ה וניקח:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תסגי וכו' לאו מתניתין דלאו אשומא כתיב:

מוסף רש"י

בעליל לעיר. כמגולה ופסוט שאין עיר קרוב מזו (סוטה מה:). מתניתין. דלא קתני מלך וכהן גדול, דלא כו' (שם). אי כר' יהודה. ממקה, אי כר' שמעון. שלשה, ולא בעי כולה סנהדרין (שם). מצאן. זקן ממרא, לב"ד הגדול, שאינו נעשה ממרא אלא בב"ד של שבעים ואחד, (שם). אבית פאגי. כל שהוא בתוך היקף החיצון של ירושלים קרוי בי פאגי, ולי נראה שהוא לשון פגישה, כמו שקורין ביגל"ח של עיר, כמו (ב"מ ט.) תמוד ובית פאגי, בשדיליר"ל, בית ראש של אפסר קורין כן (סוטה שם). והמרה עליהן. כלומר על מה שאמר מהם שם ואמרו לו הסלבה הלך לעירו והוהה לעשות כדרך שהיה מורה בתחילה, דהוה ליה ממרא על פיהם (שם). שהמקום גורם. המקום המיוחד למשפט והוא לשכת הגזית (שם) גורם לחייב הנדון ואם אינם שם לא יהיו (ע"ז ח:). דנפוק כמה. לבי פאגי דאילעזרין לאמצעיתן לפטור משום טעמא דחוץ לב"ד (שם). דילמא הנך דאיכא גואי קיימי כוותיה. ומהיכא תיתי לן מיינא דאילעזרין קרא דרב יוסף. דאמר ר' אליעזר בן יעקב כולהו סנהדרי בעי (שם). ציצורא. מזג קטן שטוין בו זהב (לקמן פח.).

עין משפט נר מצוה

קכ א מיי' פ"ג מהל' ממרים הלכה ז:
קכא ב מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הל' ב:
קכב ג ד ה מיי' פ"ל מהל' מעשר שני הלכה כ סמג עשין קנב:

לעזי רש"י

דרוייל"א (רידויל"אן). חלודה.

רבינו חננאל

שלוחם. ומדדו שאפי' נמצא בעליל קרוב לעיר מצוה לעסוק במדידה: מתניתין דלא כר' אליעזר בן יעקב דבעי סנהדרין ומלך וכהן גדול ומיבעיא לן כוליה סנהדרין בעי או אפילו מקצתן ואתיין למפשטא מהא דתני מצאן זקן ממרא לסנהדרין בבית פאגי מקום נקרא בית פגי והוא חוץ לירושלים והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם מאי לאו דנפקי כוליה סנהדרין למדידת העגלה כר' אליעזר. ודחינן לא נפקי אלא להוסיף על העיר ועל העזרות. כדתנן בשבועו' [פיק ב'] אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בב"ד של שבעים ואחד. תניא בהדיא מצאן אבית פאגי כגון שיצאו להוסיף על העיר ועל העזרות והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל אל המקום מלמד שהמקום גורם: **חליצה** ומיאונין בג' וכן הלכתא והאי דאצריכוהו חליצה בה' לפרסומי מלתא: **נטע** רבעי ומעשר שני (שלו) שאין דמיו ידועים בג': **ת"ר** איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועים פירות שהרקיבו ויין שהחמיץ ומעות שהחלידו כגון זה פודין אותו בג' לקוחות ואפילו אחד מהן נכרי ואפילו אחד מהן בעלים אבל לא בג' שאינן לקוחות ש"מ דכל לגבי שומא לקוחות בעינן הא דבעי ר' ירמיה ג' מטילין בתוך כיס אחד. פי' כגון ג' שותפים מאי. ת"ש איש ושתי נשיו פודין מעשר שני שאין דמיו ידועין ש"מ אפילו ג' מטילין לתוך כיס אחד שפיר דמי ודחי' ודלמא כגון רב פפא ובת אבא שאין להן בממון נשיהן פשיטות יד ולא איפשיטא בהדיא: **הקדישות** בג'. פירוש המקדיש מטלטלין נפדין בג' ודלא כר' אליעזר בן יעקב דאמר אפילו ציצורא של הקדש אינה נפדית אלא בעשרה בני אדם כשמואל דאמר עשרה כהנים כתובין בפרשה ואלו הן ג' בערכי אדם וג' במקדיש בהמה טמאה או טהורה וד' במקדיש בית או שדה ואמרינן אליבא דתנא קמא ג' מנא ליה אי נימא משום דכתיב במקדיש בהמות ג' כהנים וכל המטלטלין כיוצא בהן. אי הכי קרקעות דלא כתיב בהו אלא ד' כהנים תסגי להו דיהיו נפדין בד' אלמה תנן הקרקעות אין נפדין אלא בעשרה אלא מאי טעמא צריכין עשרה דמשלמי בהו עשרה דכתיבי ג' בערכי אדם וג' במקדיש בהמה. וד' במקדיש בית או שדה נמצא מנין עשרה כהנים משלים

מסורת הש"ס

ו) [סוטה מה. כל הענין], ז) [לקמן פז. ע"ז ח: ע"ש], ח) [עיין מנחות יד. ע"ש], ט) [מעשר שני פ"ל מ"כ], י) [תוס' פ"ל ותוספת' מ"ש פ"ג], ו) [לקמן פח.], ז) [לקמן טו. מגילה כג:], ח) [ערכין ה. כ.], ט) [ל"ל אחר ד"ה מלאן], י) [ויקרא כז], כ) [שם], ל) [שם], מ) כס"ל: מעליותא, נ) [ב' לל"ל ומביא], ס) [וע"ע תוס' שבת טו. ד"ה אלא וע"ע תוס' ע"ז מ: ד"ה מלמד], ע) [לקמן לז.], פ) [וע"ע תוס' שבת עז. ד"ה לאמר רבא], צ) [עיין לעמנה ב.], ק) [וע' תוס' מנחות קז. ד"ה שמותנין וכו' הגיגו אחיכוס רש"י להכא],

תורה אור השלם

1. וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחָלָל:
דברים כא ב
2. מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה: משלי כט ד
3. וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֶת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: דברים יז ט
4. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וָקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יז ח
5. שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמֶּזֶג בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: שיר השירים ז ג

האומר ערך כלי זה עלי נותן דמיו. כמו שהוא שוה דיודע הוא שאין לומר לשון ערך לכלי ואין ערכו קצוב וגמר ואמר לשם דמים דאין אדם מוציא דבריו לבטלה: **ערכין המטלטלין.** משמע שהערכין מיטלטלין: **במתפים מטלטלין לערכו.** שאומר ערכי עלי ונתחייב ערך הקצוב לפי שניו והיה לו מטלטלין ואמר הרי אלו לערכי ואלה עליהן קדושה וכא לפדותן צריך ג' להוציאן מיד הקדש: **ר' אבהו אומר האומר ערכי עלי.** ואינו פורט וכא כהן למשכנו ומצא לו מטלטלין והכי קאמר הערכין דהיינו ערך אדם וכא ליתן מטלטלין נגבין בשלשה שמאין: **בשלמא לאפוקי מהקדש.** כגון דרב גידל ורב חסדא הוא דבעי שלשה דכיון דאל עליו הקדש לא ניפוק עד שיפדנו בשויו: **אלא לעיולי.** כגון דר' אבהו: **עיולי נמי דילמא טעו.** ויקחנו להקדש ביותר משויו: **אד לגופיה.** דמיבעי כהן: **מיעוט אחר מיעוט.** דכולהו ממעטי ישראל דמשמע כהן ולא ישראל: **ואימא המשה כהניס והמשה ישראל.** בעינן דקתא לגופיה ושני לו הוי מיעוט אחר מיעוט ושלישי הדר אינטריך לגופיה דניהוי כהן דכיון דאתרבי ליה ממיעוט אחר מיעוט דאפילו ישראל כי הדר כתב כהן דוקא כתביה דלאו מיעוט אחר מיעוט הוא דהא שני לאו מיעוט הוא אלא ריבוי וכן כולם חד דווקא וחד הוי מיעוט אחר מיעוט: **ואדם כיולא בהן.** לקרקעות דבעי נמי תשע וכהן ט) לשומו: **ועבד איתקש לקרקעות.** והתנתלתם אותם (ויקרא כה): **שער העומד ליגזז.** והקדישו ובא לפדותו בשויו שעושין משער אדם נפה וקילקלי וחבק: **כגזז דמי.** והוו להו מטלטלין ובשלשה: **אין מועלין בו.** דעבד הרי הוא כקרקע ואין מעילה בקרקע ובמסכת מעילה (דף יח:) גמר חטא חטא מתרומה בפרק הנהנה: **מועלים בשערו.** דשערו לאו כגופו והוה ליה כשאר מטלטלין: **העומד ליגזז.** שכבר שילה פרע וראוי להסתפר: **ש"מ.** פלוגתא דתנאי הוא לתנא קמא דאמר לית בהו מעילה סבר כמחובר דמי ולענין פדייה נמי בעי עשרה ולרבן שמעון כגזז דמיא: **דבריס שהן כקרקע.** מחוברין לקרקע: **ואינן כקרקע.** אלא כמטלטלין: **ר"מ מחייב.** ליתבע על השאר שהודה מקצת הטענה. אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות כדלעיל נשבועת הדיינים (שבועות דף מב.) הכא כיון דאין צריכין לקרקע דעומדות ליבצר הן כדמוקי ר' יוסי בר חנינא לפלוגתיה בבצורו' דמיין ונשבעין: **לא.** התם בענבים כל כמה דשבקת להו מיכחש כחדי אבל שערו אשבוחי משבח הלכך אפי' ר' מאיר בשער כרבנן סבירא ליה: **קא פסיק ותני.** מתני' רובע קתמא בכ"ג: **לא שנא.** שור שרבע אדם זכר ולא שנא שור שרבע אשה נקבה דנפקא לן תרוייהו מקראי בפרק אלבע מיתות (לקמן נד:) שהן בסקילה ותנא דמתני' מרבי להו לכ"ג: **בשלמא רובע נקבה.** כתיב ביה כ"ג דכתיב והרגת את האשה ואת הבהמה איתקש בהמה לאשה ודייני נפשות נפקין לקמן (ח.) בעשריס ושלשה: **אלא רובע זכר.** מנלן דבעי כ"ג: **דכתיב כל שוכב וגו'.** ומהאי נפקא לן באלבע מיתות [שם] לרובע זכר: **דאם אינו ענין.** לאדם הבא על הבהמה דהא קרא אחרינא כתיב (ויקרא כ) איש אשר יתן שכבתו וגו': **תניהו ענין לנשכב.** למביא בהמה עליו ומדאפקיה בלשון שוכב לידון כשוכב מה בא על הבהמה הוא והיא בכ"ג כדלעיל [לעיל ג.] מותא הבהמה תהרגו [שם] דאיתקש בהמה לאדם אף מביא בהמה עליו שייסם בכ"ג: אימא

האומר ערך כלי עלי נותן דמיו. בפ"ק דערכין (דף ה.) מוקי לה כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ותימה דבפרק השולח (גיטין דף לח: ושם ט) אמר רב המקדיש עבדו יצא לחירות מאי טעמא נופיה לא קדיש כו' משמע התם דהיינו דלא כר"מ דלדידי' קדוש לדמיו ונראה דהתם דערכין אליבא דר' מאיר קאמר רב ולית לה סברא ליה וכן משמע התם (ערכין דף ה.) דפריך לר"מ פשיטא ואי אתא למימר דסבר כר' מאיר מאי פריך פשיטא אלא משמע דלא סבר כרבי מאיר אלא קאמר דלר"מ נותן דמיו מ"ג איכא ב' ליתי דרב בגיטין (דף לח:) חד במקדיש וחד במפקיר:

אדם מי קדוש. וא"ת ולוקמא בעבד דקדוש כדאמרינן בסמוך דמוצלין בשערו ואמר בהשולח (שם) המקדיש נכסיו והיו בהם עבדים אין הגזברים רשאין להוציאם לחירות וי"ל דאדם לא משמע ליה דקתי אעבד אי נמי הכא פריך אליבא דרב דאמר (שם) המקדיש עבדו יצא לחירות ט):

שער העומד ליגזז. אף על גב דמעילה יליפינן מתרומה ולענין תרומה לא אמרינן כל העומד לקצור כקצור דמי דלענין האי לא יליפינן מתרומה דתמעול מעל ריבה כדדרשינן במעילה (דף יח:) לגבי כמה דברים:

אין מועלין. כאן משמע דאין מעילה במחובר והכדיא אמרי' הכי במסכת מעילה (דף יד:) וקשה לפי' רשב"ם דבפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף עט. ושם) גבי מקדיש דקתני מועלין בבור ופי' כגון שהניע חפצים בבור ולא יתכן דהיינו מחובר אלא שעקר חוליא מן הבור ונהנה ממנה: **בענבים** העומדים ליבצר. תימה דבפרק נערה (כתובות דף נא: ושם) פריך גבי זאל הב ליה מתמרי דעל בוריא סוף סוף כל העומד לגזוז כגזוז דמי דלריכי לדיקלא קאמינא ומאי פריך והא רבנן דהכא לית להו הך סברא וי"ל דגבי בעל חוב מודה דלא גבי מדבר העומד לגזוז דלא סמכא דעתיה ועוד פר"מ דהתם פריך משום דבפרק הכונס (ב"ק דף עט:) פסיק רב כרבי שמעון דאמר אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים ואין שמין אותן אגב שדה משמע דבבצורות דמיין:

אם אינו ענין לשוכב כו'. ומהכא נמי בפ' ד' מיתות (לקמן דף נד:) יליפינן אזהרה לנשכב מה שוכב ענין והזהיר כו' ותימה ר' אבהו דפליג עליה התם ב"ג מנא לן וכן רבי שמעון דדרש מיניה התם (ד' ס.) דבני נח מוזהרים על כישוף מדאיתקש לשוכב עם בהמה וכן לבן עזאי דגמר מייניה דמכשף בסקילה בההוא פירקא (דף סז:) וי"ל דאי משום הקיש הל"ל קרא דאיש כי יתן את שכבתו בבהמה גבי מכשפה הלכך קרא דכל שוכב מיותר לנשכב כדדרשינן אימא

מסורת הש"ס

ט) מגילה כג: [לעיל יד:], כ) [יומא מג. וש"נ], ג) [מגילה כג:], ד) [מיר נא.], ה) [גיטין לט.], ו) ב"מ ק: [גיטין לט. שבועות מב:], ז) [שבועות מג.], ח) [לקמן נד:], ט) לשונן כל"ל. רש"ל, י) [דף לט. ד"ה הא מני], כ) [וע"ע תוס' מגילה כג: ד"ה ואדם],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' מנה"מ אמר שמואל עשרה כהנים. עי' ערכין דף יט ע"ב תוס' ד"ה אי דילמא כו':

מוסף רש"י

נותן דמיו. כמה שהוא ממכר בשוק (ערכין ה.). אדם יודע שאין ערך לכלי. דנפשות כתיב (שם). עשרה כהנים כתובין בפרשה. בפרשת הקדשים. שלשה בערכין ושלשה בבהמה ואחרעה בקרקעות, וכיון דמשלמי בהו עשרה בענין עשרה בגרר (מגילה כג.). חד לגופיה. לגיבוי כהן (שם). אדם מי קדוש. והא אין ממכר בשוק כעבד לכן אין קדוש (תוס' שם בשם רש"י). ועבד איתקש לקרקעות. שנאמר והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה לעולם בהם תעבודו (מגילה כג.). יש דברים שהן כקרקע. מחוברין לקרקע ואינן כקרקע. דקי"ל אין נשבעין על הקרקעות, ועל נפנים הללו נשבעין בהודאת מקצת הטענה (גיטין לט.). עשר גפנים טעונות מסרתי לך. לשמור בקרקעי (שם). ר' מאיר מחייב. שבועה (ב"מ ק:). הרי הוא כקרקע. ואין נשבעין עליהן (שם). אפילו תימא ר' מאיר. הא דקתני הכא אין מעילין בשערו כר"מ היא (גיטין לט.). אשבוחי משבח. הלכך לאו כגזוז דמי דעדיין צריך לחיזורו (שם).

רבינו חננאל

בקרקעות לפיכך צריך עשרה בני אדם בפדיונם. הקדישות נמי דמשלים בהו מנין ששה כהנים ליבעו ששה ועלתה בקושיא. הערכין המטלטלין בג' אוקמה רב גידל משמא דרב באומר ערך כלי עלי שצריך ג' לשומם וליתן דמיהן. ומתרץ ערכין של מטלטלין. ורב חסדא מתרץ לה מטלטלין של ערכין ובמתפים לערכו מטלטלין. ור' אבהו מוקים לה באומר ערכי עלי כא כהן לגבות הימנו מטלטלין בג' קרקעות בעשרה. אסקנה דלרבנן דתנן בג' ליתי להו כהן כמו שאמרנו. הקרקעות תשעה וכהן מנא לן אמר שמואל עשרה כהנים כתובים בפרשה כזו שאמרנו למעלה חד לגופיה. אידך הוי מיעוט אחר מיעוט כלומר כהן ולא ישראל כהן ולא ישראל מיעוט ישראל עשרה פעמים וקי"ל אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. כלומר אלו רצה הכתוב למעט ישראל היה כותב כהן פעם אחת ודיו. למה כתב עשרה פעמים לרבות אפילו כולן ישראל ואחד כהן. ואקשי אימא חמשה ישראל וחמשה כהנים ועלתה בקושיא: **ואדם** כיוצא בהן. אוקימנא באדם האומר דמי עלי שצריך עשרה לשומו כעבד כנעני וליתן דמיו ועבד הוא בקרקע דכתי' בהן בכנענים לרשת אחוזה זוה הואיל וצריך שומת דמים כעבד כנעני

עין משפט נר מצוה

קכג א ב מיי' פ"ח מהל' ערכין הלכה כ:

קכד ג מיי' שם פ"ח הלכה ט סמג עשין קכח:

קכה ד ה מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה י:

קכו ו ז מיי' פ"ה מהל' טוען הלכה ד סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף ג וע"ש:

קכז ח מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה י:

קכח ט י מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה כ:

תורה אור השלם

1. וְהֶעֱרִיךְ הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּעֲרֹךְ הַכֹּהֵן כֵּן יֶהְיֶה: ויקרא כז יב
2. וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל כָּל בְּהֵמָה לִרְבֵעָה אֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְّהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם: ויקרא כ טז
3. כָּל שֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת: שמות כב יח
4. וְאִם שׁוֹר נֹגֵחַ הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט

רבינו חננאל (המשך)

צריך עשרה. בעי ר' אבין שערו העומד ליגזז כגזוז דמי ונפדה על פי ג' או דילמא כיון דמחובר בגופו כגופו דמי וצריך עשרה. ופשטי לה מהא המקדיש עבדו אין מועלין בו רבן [שמעון בן] גמליאל אומר מועלין בשערו. וקי"ל בשערו העומד ליגזז פליגי תנא קמא סבר הואיל וליגזז עומד לא מיקדש עמו כי כגזוז דמי לפיכך הנהנה ממנו אין מועל. ו) ורשב"ג סבר לאו כגזוז דמי לימא כי הני תנאי דתנן בפרק שבועות הדיינין ר"מ אומר יש דברים שהן כקרקע כו' ר' מאיר כת"ק ורשב"ג כחכמים ואמרינן אפי' תימא ר"מ כרשב"ג איכוד דאמר ר"מ בענבים דכיון דעבדי ליבצר כל מה דמשתהו בקרקע כחשי וישבי אבל הכא בשערו דכמה דשביק ליה שבח הרי הוא כגופו. תני (בתוספתא פ"ו) רשב"ג ור' אלעזר בר' צדוק אומרים אין מעברין השנה ואין עושין כל צרכי צבור אלא על תנאי כדי שיקבלו רוב צבור עליהן ומפורש (בגמ' בע"ד ע"ב) [בפירקין הל' ב']: **ירושלמי** רב הונא הוה ידע שהדותא לההוא גברא אתו בני מידון קמיה וכפר ביה ושרא רב הונא גרמיה מההוא דינא ואזל ואסהיד עליה קומי ב"ד חוורין. א"ר יונתן ראה לשון שלימדני בן הנפח אלו אמר הרי השנה בעיבורה הייתי אומר אילו י"א יום שהחמה עורפת על הלבנה אלא הרי השנה מקודשת בעיבורה העיבור שהוסיפו לה חכמים ל' יום רב כהנא מדבית עלי קאתי והוו מאריך בצלותיה סגיא אמר כתיב אם יכופר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם. אבל מתכפר בתפלה. מעשה ועיבורו השנה מג' רועי בקר. א"ר חלבו וב"ד הסכים עליהן. א"ר אלעזר והיתה ידי על הנביאים החזוים שוא והקוסמים כזב בסוד עמי לא יהיו זה סוד העיבור ובכתב בית ישראל לא יכתבו זה המינוי ואל אדמת ישראל לא יבואו זו ארץ ישראל. ר' אלעזר כד סליק לארץ ישראל אמר האי גבי חדא. כד מנינה בשישה אמר הא תלת גבאי.

ו) ל"ע נהי דכגופו דמי מ"מ בגופו נמי ליכא מעילה ומנ"ל דאיסור.